

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
Turkish languageVol: 8 Issue: 62
Year: 2022 August
Pp: 1397-1408Arrival
29 May 2022
Published
31 August 2022
Article ID 63800Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/srmryj.63800>**How to Cite This Article**
Bulak, Ş. (2022).
“Türkiye Türkçesinde İsmi Doğru Belirlenememiş Bir Kelime Grubu: Kişi İsmi Grubu”,
International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(62): 1397-1408

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Türkiye Türkçesinde İsmi Doğru Belirlenememiş Bir Kelime Grubu: Kişi İsmi Grubu

A Word Group Of Which Name Not Determined Correctly In Turkey Turkish: Person Name Group

Şahap Bulak ¹ ¹ Doç.Dr., Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Siirt, Türkiye

ÖZET

Türkçe dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi yapılardan oluşan kelime grubunun içeriğini yansıtmadığı halde “birleşik isim grubu/öbeği” ya da “özel isim grubu/öbeği” şeklinde adlandırılarak farklı şekillerde ele alınması, “bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü” gibi yapılardan oluşan “birleşik isim grubu” ile “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden fazla kelimedenden oluşan kişi isimleri ya da kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime gruplarının birbirine karışmasına sebep olmuştur. Ayrıca şekil bilgisi alanına ait “birleşik isim” ve kelime bilgisi alanına ait “özel isim” gibi terimlerin karşıladığı kavramlar ile söz dizimine ait “birleşik isim grubu” ve söz diziminde karşılığı olmayan “özel isim grubu” gibi terimlerin karşıladığı kavramların karışmasına sebep olmuş, bu kavram karışıklığı da söz diziminde bir kargaşaya yol açmıştır. Alan, içerik, yapı ve kuruluş bakımından farklı olan bu kavramların başta terim adları olmak üzere tanımları, yapı ve kuruluş özellikleri ile sınırlarının belirlenmesini zorlaştıran söz konusu kargaşa, zamanla içinden çıkılmaz bir hal alarak sadece bu kavramların değil, aynı zamanda kelime grupları ve sözdiziminin dolayısıyla Türkçe dilbilgisinin öğrenilmesi ve öğretilmesine zarar verecek boyutlara ulaşmıştır.

Bu çalışmada, Türkçe'nin dil kuralları, söz dizimi özellikleri ile tarihî gelişim ve değişim süreci esas alınarak “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu bütün yönleriyle incelenmiştir. Öncelikle bu yapıların farklı dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında ele alınış biçimleri, araştırmacıların bu konuda ortaya attığı benzer ve farklı fikirler, eleştirel bir bakış açısıyla tartışılmış ve böylelikle başta kavram kargaşası olmak üzere bu hususta var olan sorunlar gözler önüne serilmiştir. Bu konudaki en büyük sorunun terim adı olduğu dikkate alınarak “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu için “kişi ismi grubu” şeklinde içeriğini tam olarak yansıtan benzerlerini dışarıda bırakan yeni terim adı önerisinde bulunulmuştur. Daha sonra “kişi ismi grubu” terimi, tanımı, yapısı, kuruluşu, unsurları, bu unsurların içerikleri, cümle ve kelime grupları içerisindeki yeri ile cümledeki görevleri bakımından ele alınıp bütün özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra bu özellikler Türk edebiyatının seçkin eserlerinden alınan cümlelerle örneklendirilmiştir. Böylece kişi ismi grubunun tanımı, terim adı, sınırları ve özelliklerinin belirlenmesine, bu kelime grubuyla ilgili tekrar edile gelen doğruluğu tartışılmalı bilgilerin düzeltilmesine dolayısıyla kişi ismi grubunun doğru öğrenilmesi ve öğretilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Türkiye Türkçesi, söz dizimi, kelime grupları, kişi ismi grubu

ABSTRACT

Although it does not reflect the content of the word group consisting of structures such as “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” in Turkish grammar and syntax sources, it is called “compound noun group / phrase” or “proper noun group / phrase” and it is handled in different ways, “bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü” and “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” people's names consisting of more than one word or word groups consisting of person names and surnames have been mixed with each other. In addition, it has caused confusion between the concepts met by the terms such as “compound noun” and “proper noun” belonging to the morphology field and the terms such as “compound noun group” belonging to the syntax and the “proper noun group” which have no equivalent in the syntax and this conceptual confusion has also led to a confusion in the syntax. The confusion in question, which makes it difficult to determine the definitions, structure and organization features and boundaries of these concepts, which are different in terms of area, content, structure and organization, became inextricable over time, not only for these concepts, but also for word groups and syntax, thus Turkish language. It has reached dimensions that will harm the learning and teaching of grammar.

In this study, on the basis of Turkish language rules, syntax features and historical development and change process, person names consisting of more than one word such as “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” and the word group consisting of person names and surnames were examined in all aspects. First of all, the ways in which these structures are handled in different grammar and syntax sources, similar and different ideas put forward by researchers on this subject, are discussed with a critical point of view, and thus the existing problems in this regard, especially the confusion of concepts, are revealed. Considering that the biggest problem in this subject is the name of the term, it is possible to exclude the dissimilarities that fully reflect the content of the person names such as “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” consisting of more than one word and the word group consisting of the person's name and surname and a new term name has been proposed. Then, the term “person-name group” was discussed in terms of its definition, structure, organization, elements, the contents of these elements, their place in sentences and word groups, and their functions in the sentence and all their features were determined. Later, these features are exemplified with sentences taken from distinguished works of Turkish literature. Thus, it has been tried to contribute to the definition of the name group, the definition of the term name, its boundaries and features, the correction of the repeated and controversial information about this word group, and thus to the correct learning and teaching of the person name group.

Keywords: Turkish, Turkey Turkish, syntax, word groups, person name group.

GİRİŞ

Günümüzde Türk dili alanında araştırmacı ve araştırma sayısı çok artmasına rağmen Türkçe dilbilgisinin var olan sorunları aynı hızla çözülememekte, Türkçenin öğretimi istenen şekilde yapılamamakta ve bu alanlarda arzulan hedeflere bir türlü ulaşılamamaktadır. Çeşitli sebepleri olmakla birlikte bu konuda ön plana çıkan belli başlı sorunlar vardır. Bu sorunlar tek tek ele alınıp sebep sonuç ilişkisi içerisinde incelenmedikçe söz konusu sorunların çözümü mümkün görünmemektedir. Bu sebeple Türkçe dilbilgisinde hakkında kabul birliği sağlanamamış bütün konuların yeniden eleştirel bir bakış açısıyla ele alınıp enine boyuna tartışılması gerekir. Bu konular tartışılırken öncelikle bilimin ortak dili olan terimlerin doğru seçilmesi gerekir. Nitekim dilbilgisi kaynaklarında, başta aynı kavramın sayıları onlara varan farklı terim adlarıyla ifade edilmesinden kaynaklanan terim kalabalığı olmak üzere terimlerin içlem- kaplam uyumsuzluğu, içerik ve sınırlarının tam olarak belirlenememesi gibi birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözülmesi için öncelikle her bir kavram için içlem kaplam bakımından uyumlu, içeriği ve sınırları tam olarak belirlenmiş tek bir terimin kullanılması gerekir.

Türkiye Türkçesi dil bilgisinde, terim adı ve sınırları tam olarak belirlenemediğinden hakkında kabul birliği sağlanamamış konulardan biri “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubudur. Dilbilgisi ve söz dizimi kaynakları incelendiğinde bu tür yapıların genellikle “birleşik isim” ya da “birleşik isim grubu” terimi ile karşılandığı görülür (Ergin, 2006: 385; Özkan-Sevinçli 2011: 42; Özmen 2013: 109; Karahan 1999:32-33; Eker 2005:468-469; Aktan 2016: 26; Böler 2019:128-129). Söz konusu kaynakların bir kısmında “birleşik isim grubu”, “*bir varlık, nesne ya da kavramı karşılamak üzere bir araya getirilen yan yana gelen birden fazla isimden oluşan birleşik isimlerden kelime grubu*” şeklinde “*bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü*” gibi yapıları yansıtabilecek biçimde tanımlanmış ancak “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimleri ile örneklendirilmiştir (Ergin, 2006: 385; Özkan-Sevinçli 2011: 42; Özmen 2013:109). Bu kaynakların bir kısmında ise, “birleşik isim grubu” terimi muhafaza edilmiş fakat bu terim birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerini kapsayacak şekilde tanımlanmıştır (Karahan 1999:32-33; Eker 2005:468-469; Aktan 2016: 26; Böler 2019:128-129). Muharrem Ergin ile başlayan bu çelişkili yaklaşım, yanlışlığı bariz olmasına rağmen sorgulanmadan kabul görmüş, zamanla taraftar bulup yaygınlaşmıştır. Abdurrahman Özkan “Bir Söz Dizimi Terimi: Özel İsim Grubu” adlı çalışmasında bu çelişkili durumu enine boyuna tartışmaya açmış, yeni bir terim adı önerisi ile bu tartışmaya dâhil olmuştur (Geniş bilgi için bakınız. 2018;1-11).

Şekil bilgisinde “birleşik kelime” hüviyetinde olan yapılar, birden çok kelimedenden oluştukları ve yeni bir anlam bütünlüğü oluşturdıkları için söz diziminde “kelime grubu” hüviyetindedir. Kuruluş şekilleri ve amaçları aynı olduğu için birleşik fiiller, söz diziminde “birleşik fiil grubu”nu; birleşik isimler ise “birleşik isim grubu”nu oluşturur. Dil alanında genel kabul gören bu yaklaşıma rağmen kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerini “birleşik isim grubu” olarak değerlendiren dilciler genellikle eserlerinde “*bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü*” gibi birleşik isimlere kelime grubu olarak yer vermemiştir. Bu durum, söz konusu dilcilerin şekil bilgisinde “birleşik isim” olarak adlandırılan “*bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü*” yapıları ya kelime grubu olarak kabul etmediğini ya da eserlerinde bu tür yapılardan oluşan kelime grubunu görmezden geldiklerini gösterir. Oysa aynı dilciler, şekil bilgisinde “birleşik fiil” olan “*yapıver-, gelebil-, hasta ol-başvur-*” gibi yapıları kelime grubu olarak kabul etmiş, farklı adlarla da olsa genellikle “birleşik fiil grubu” olarak değerlendirmiştir. Türleri farklı olsa da kuruluş bakımından benzer olan söz konusu yapılardan birleşik fiillerden oluşan yapıları “birleşik fiil grubu” kabul etmek, birleşik isimlerden oluşan yapıları “birleşik isim grubu” dolayısıyla “kelime grubu” olarak kabul etmemek bilimsel bir yaklaşım değildir.

“Birleşik isim” şekil bilgisinde “*bir varlık veya kavramı karşılamak üzere bir araya getirilen birden fazla kelimedenden oluşan isim*”; birleşik isim grubu ise, şekil bilgisinde birleşik isim olarak adlandırılan “*bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondü*” gibi yapıların söz dizimindeki karşılığıdır. Dolayısıyla “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu, “*gecekondü, bilgisayar, hanımeli*” gibi birleşik isimlerden oluşan birleşik isim grubundan yapı ve kuruluş bakımından tamamen farklıdır. Bu sebeple birden fazla kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu, “birleşik isim” ya da “birleşik isim grubu” şeklinde adlandırılmaz. Buna rağmen bu tür yapıların “birleşik isim grubu” olarak adlandırılması, bir yandan terim adı-içerik çelişmesine yol açarken diğer yandan Türkçe söz diziminin öğrenilmesi öğretilmesini zorlaştırmaktadır.

Bazı dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında ise, “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi yapılar, “ayama ve soyadı öbekleri” “özel isim grubu” veya “özel isim öbeği” şeklinde adlandırılmış, “*bir kişiye isim ya da isim ve soyisim olmak üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kelime grubu*” şeklinde

birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerini kapsayacak biçimde tanımlanmıştır (Banguoğlu, 2000: 515; Özkan vd. 2016:73; Delice, 2012:28; Karağaç 2011:167-168; Özkan 2018;1-11 gibi). Birinci yaklaşıma göre bir nebze de olsa gerçeğe yaklaşan bu yaklaşım da var olan durumu tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü “özel isim”, kelime bilgisinde “*bir kişiye, benzerlerinden farklı özellik taşıyan varlık, kavram ve topluluklara verilen isim*” şeklinde tanımlanan bir terim adıdır. Tanımından da anlaşılacağı üzere “özel isim” terimi sadece kişi isim ve soy isimlerini değil, bunların yanı sıra benzerlerinden farklı özellik taşıyan bütün varlık, kavram ve toplulukların adlarını da kapsamaktadır. İşlem kaplam uyumsuzluğu dolayısıyla “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubunun “özel isim grubu/öbeği” olarak adlandırılması da doğru değildir. Zira özel isimlerin alt gruplarından biri olan kişi isim ve soy isimleri, özel isimlere nazaran işlem kaplam bakımından çok daha dar kapsamlıdır. Onlarca türü olan özel ismin alt türlerinden sadece birinin oluşturduğu kelime grubunu “özel isim grubu/öbeği” şeklinde adlandırmak, bu terim adının “*efradını cami, ağyarını mani*” olmasına engel teşkil eder. Bilimin ortak dili olan terimlerin seçiminde dikkate alınması gereken temel hususlardan biri de şüphesiz dil öğretimidir. Kelime bilgisinde farklı bir içeriğe sahip olan “özel isim” teriminin söz diziminde farklı bir içerik için kullanılması, bir yandan terim adı-içerik çelişmesine yol açarken öte yandan Türkçe söz dizimin öğrenilmesi ve öğretilmesini zorlaştırmaktadır. Dil çalışmalarının esas amaçlarından biri dili doğru öğretmek olduğuna göre Türkçenin öğrenilmesi ve öğretimini zorlaştıracak bu tür adlandırmalardan kaçınmak gerekir.

Türkçe dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarına genel olarak bakıldığında “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinin bir kelime grubu olarak genel kabul gördüğü fakat bu kelime grubunun genel olarak doğru terim ile ifade edilmediği, bazı dilcilerce de doğru tanımlanmadığı görülür. Terim adı – tanım – örneklendirme uyumsuzluğuna sebep olan bu durum; yapı, kuruluş ve bağlam bakımından birbirinden çok farklı olan “birleşik isim”, “birleşik isim grubu”, “özel isim” “kişi ismi grubu” gibi kavramların karışmasına, “özel isim grubu/öbeği” gibi söz diziminde karşılığı olmayan bir terimin ortaya atılmasına sebep olmuştur. Söz konusu kavramları doğru terim adıyla ifade ederek bu hususta yaşanan karışıklığı önlemek, sözü geçen terimleri iyi tanımlayıp doğru bir şekilde örneklendirebilmek için “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi yapıları “*efradını cami, ağyarını mani*” olacak şekilde ifade edecek bir terim adı bulmak, bu terim adını, içeriğini tam olarak yansıtabilecek şekilde tanımlamak ve örneklendirmek gerekir.

Ayrıca bazı dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan yapıların özellikleri verilirken nitelik (unvan, görev, meslek, lakap, künye, saygı, rütbe, derece, makam, mevki ya da akrabalık) ismi başa gelen “*Yüzbaşı Ahmet, Sultan Mahmut, Mevlana Halit*” gibi yapılar, “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi yapılarla aynı kelime grubu olarak değerlendirilmiştir (Ergin 1985: 389-390; Karahan 1999: 26; Özkan-Sevinçli 2011: 42; Karağaç 2011: 168). Bu durum, nitelik ismi başa gelen “*Yüzbaşı Ahmet, Sultan Mahmut, Mevlana Halit*” gibi yapıları unvan grubu kabul etmemekten kaynaklanır. Türkçenin tarihî değişim ve gelişim süreci dikkate alındığında bu yaklaşımın gerçeği yansıtmadığı, Türkçe unvan gruplarında nitelik isminin başa veya sona hatta aynı grupta hem başa hem sona gelebildiği görülür. (Bulak 2021; 188-208) Bazı kaynaklarda ise özellikle tarihi kişilikleri ifade eden unvan gruplarının zamanla birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubuna dönüştüğü ifade edilmektedir (Karahan 1999:32-33; Aktan 2016: 26; Özkan-Sevinçli 2011:43; Özkan-Toker-Aşçı 2016: 75). Ancak dilbilgisinin temel ilkelerine göre esasen bir şahıs ismi ve bir nitelik isminden oluşan söz konusu yapıların zamanla “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden çok kelimededen oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu hüviyeti kazanması mümkün değildir. Bu durumda söz konusu yapılar, belirli bir kişiyi karşıladıkları için olsa olsa kişi isim ve soy isimlerinden oluşan yapıların işlevinde kullanılmış olur. Dolayısıyla “*Nasreddin Hoca, Dede Korkut, Sultan Alparslan*” gibi özellikle tarihi kişilikleri ifade eden unvan grupları, günümüzde genellikle “kişi ismi grubu” işleviyle kullanılır.” demek söz konusu durumu teşhis için daha yerinde bir ifade olacaktır.

Türkçe dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi yapılardan oluşan kelime grubunun içeriğini yansıtmadığı halde “birleşik isim grubu/öbeği” ya da “özel isim grubu/öbeği” şeklinde adlandırılarak farklı şekillerde ele alınması, “*bilgisayar, hanımeli, sivrisinek, gecekondur*” gibi yapılardan oluşan “birleşik isim grubu” ile “*Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt*” gibi birden fazla kelimededen oluşan kişi isimleri ya da kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime gruplarının birbirine karışmasına sebep olmuştur. Ayrıca şekil bilgisi alanına ait “birleşik isim” ve kelime bilgisi alanına ait “özel isim” gibi terimlerin karşıladığı kavramlar ile söz dizimine ait “birleşik isim grubu” ve söz diziminde karşılığı olmayan “özel isim grubu” gibi terimlerin karşıladığı kavramların karışmasına sebep olmuş, bu kavram karışıklığı da söz diziminde bir kargaşaya yol açmıştır. Alan, içerik, yapı ve kuruluş

bakımından farklı olan bu kavramların başta terim adları olmak üzere tanımları, yapı ve kuruluş özellikleri ile sınırlarının belirlenmesini zorlaştıran söz konusu kargaşa, zamanla içinden çıkılmaz bir hal alarak sadece bu kavramların değil, aynı zamanda kelime grupları ve sözdiziminin dolayısıyla Türkçe dilbilgisinin öğrenilmesi ve öğretilmesine zarar verecek boyutlara ulaşmıştır.

Bu çalışmada, Türkçe'nin dil kuralları, söz dizimi özellikleri ile tarihî gelişim ve değişim süreci esas alınarak "Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt" gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu bütün yönleriyle incelenmiştir. Öncelikle bu yapıların farklı dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında ele alınış biçimleri, araştırmacıların bu konuda ortaya attığı benzer ve farklı fikirler, eleştirel bir bakış açısıyla tartışılmış ve böylelikle başta kavram kargaşası olmak üzere bu hususta var olan sorunlar gözler önüne serilmiştir. Bu konudaki en büyük sorunun terim adı olduğu dikkate alınarak "Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt" gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu için "kişi ismi grubu" şeklinde içeriğini tam olarak yansıtan benzemezlerini dışarıda bırakan yeni terim adı önerisinde bulunulmuştur. Daha sonra "kişi ismi grubu" terimi, tanımı, yapısı, kuruluşu, unsurları, bu unsurların içerikleri, cümle ve kelime grupları içerisindeki yeri ile cümledeki görevleri bakımından ele alınıp bütün özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra bu özellikler Türk edebiyatının seçkin eserlerinden alınan cümlelerle örneklendirilmiştir. Böylece kişi ismi grubunun tanımı, terim adı, sınırları ve özelliklerinin belirlenmesine, bu kelime grubuyla ilgili tekrar edile gelen doğruluğu tartışmalı bilgilerin düzeltilmesine dolayısıyla kişi ismi grubunun doğru öğrenilmesi ve öğretilmesine katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE KİŞİ İSMİ GRUBU

Bir kişinin ismi ya da isim ve soy ismi olmak üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kelime grubuna *kişi ismi grubu* denir: *Mehmet Akif Ersoy, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ahmed Arif, Fatma Onat, Halit Rıza, Ali Selim, Ömer Kerem* gibi. Dilbilgisi kaynaklarında "ism-i mürekkep, mürekkep isim, birleşik isim grubu, isim öbeği, bileşik ad, birleşik isim, birleşik isim öbeği, öbek isim, özel bileşik ad öbeği, özel isim öbeği, özel isim grubu, birleşik sözcükler, ayama ve soyadı öbeği" gibi farklı şekillerde adlandırılan bu kelime grubunun içeriğini en iyi yansıtan doğru terim adı *kişi ismi grubudur*.

Kişi İsmi Grubunun Kuruluşu ve Yapısı

- ✓ Kişi ismi grubu, bir kişiye isim ya da isim ve soy isim olmak üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşur ve "kişi ismi + kişi ismi", "kişi ismi + kişi ismi+ soy ismi" veya "kişi ismi + soy ismi" şeklinde kurulur.

Saniye Can, Neşe Karaböcek, Erol Büyükburç'u hatta Ayşecik-Şeytan Çekici'ni bile görmüştü dünya gözüyle. (M/NB)

Lakırdı hastalık ve doktor meselesine dökülünce Avni Akbulut'un da dili açıldı. (B/SA)

Yasef Nasi'nin torunları çok iyi örgütlenmiş bir aile şirketi gibi çalışmaktan haz duyuyorlar, asla biri diğerinden daha çok kazanma hirsına kapılmıyordu. (BÖİA/İP)

Bir aya yakın süren bu seferin bütün geliri Osman Yiğit'in navlun farkı olarak verdiği bin dokuz yüz yirmi lira ile birlikte, on bin yüz yetmiş lira tutuyordu. (P/SA)

Bilge Akeldan'ın sırrını heder etmekten, BC dışında kimsenin bilmediği hazinelerin sonsuza kadar unutulmasından ve uzaya açılan kapıların hep kapalı kalmasından korkuyorum. (BÖİA/İP)

Ne olur, bir Arif Nihat bulamaz mı olur? (SM/ANA)

Şimdi kendi kendine, ağzını kımıldatmadan mırıldanıyordu: 'Musa Denizer!...Musa Denizer!' (P/SA)

Günah olmaz mı Servet Asya? (SM/ANA)

İnönü'nde genç kumandan İsmet Paşa, 1922 yılının 26 Ağustos gecesi Dumlupınar'da Başkumandan Mustafa Kemal -eğer uyudularsa- nasıl bir rüya gördüler? (BŞ/AHT)

Büyükçe bir masanın ucunda Halil Safa ile Celil Hikmet sohbe dalmışlardı. (NA/NB)

- ✓ Kişi ismi grubu, bir kişinin ismi ya da isim ve soy ismi olmak üzere bir araya getirilen iki veya daha kelimedenden oluşur.

Servet Asya'ya yakışır bir dürüstlikle gezmeni, eğlenmeni isterim. (SM/ANA)

Avni Akbulut bir taraftan: "Hastalığın ve tedavinin fantaziyesi nasıl oluyor acaba?" diye düşünürken, bir taraftan da cebindeki paranın hesabını yaptı. (B/SA)

"**Arif Nihat Bey**" "**Arifçiğim**" olsun artık. (SM/ANA)

Adana'dan **Arif Asya**'dan Ankara'da **Servet Asya**'ya mektuptur. (SM/ANA)

Deniz Gezmiş'in yolu Gemerek'te çevrilirken devlet hem soldan hem sağdan dernekleri kapatarak eşitlikçi olduğunu göstermeye dikkat etti! (M/NB)

Şerif Halil Bey, Zehra Hanım'ın kızdığını anlamıştı. (A/RNG)

Mehmet Ali ile arkadaşlarının yirmi dört saate kadar behemehâl Eskişehir'de olmaları gerekiyor. (Y/YKK)

Halil Safa, Büyükhanım ve Hacıbey ise hiç uyumadılar. (NA/NB)

Halil Eğinli: "Gemide başka Portakal da var mı? " diye sordu. (KO/SA)

Mehmet Güleç gerçekten kilolu vücudu ve soyadına yakışan taşkın gülümsemesiyle müşterileri duvara gerdiği kara perdenin önüne oturtur. (UH/MK)

O vakit Şah Efendimiz on beş, **Gülizar Begüm** on üç yaşındaydı ve Kible-i Âlem efendimiz Kızılbaş halifelerinin gülbankları okunurken Safevi postuna oturmuş, **Gülizar Begüm** 'ü "hanım" saymıştı. (ŞS/İP)

- ✓ Birden fazla kelimeden oluştuğu halde bitişik yazılan kişi isim ve soy isimleri tek başına kişi ismi grubu oluşturamaz: **Muratcan**, **Fatmanur**, **Ayşegül**, **Mehmetşah**, **Mihrali**, **Çolakoğlu**, **Demirtaş**, **Tanrıöver**, **Atatürk** gibi. Birleşik isim grubuna giren bu tür isimler, ancak ayrı yazıldıkları başka isim ve soy isimlerle kişi ismi grubu oluşturabilir: **Muratcan Demir**, **Ali Çolakoğlu**, **Fatmanur Yaşar**, **Mihrali Taş** gibi.

1237'de Alâeddin'in cenazesi şehre getirildiği zaman Mevlânâ yirmi dokuz, dostum **Abdülbâki Gölpınarlı**'nın çok yerinde tahmini kabul edilirse otuz üç, otuz dört yaşlarında, Baba İshak isyanında otuz sekiz, Köseadağ Muharebesi'nde kırk, kırk bir yaşlarında idi. (BŞ/AHT)

Tayfa **İsmail Denizler**, yorgunlukla, İstanbullu olan karısından öğrendiği güzel konuşmayı bir yana bırakıp halis Rize şivesiyle etrafına küfürler ediyordu. (P/SA)

Çarşıağası **İskender Zopuroğlu** avanesi ile beraber çıkageldi. (UH/MK)

Kabahat biraz da **Safiye Akdoğan**'dadır. (SM/ANA)

Fakat **İsmail Denizler** de bir türlü gemiyi bırakıp gidemiyor, kâtibin yolunu gözlüyordu. (P/SA)

Servet Akdoğan benim olan ve olmayan her şeyin üstünde kalacak kaymettedir. (SM/ANA)

Ressam **Tevfik Aravurgun**'un yüreği birdenbire hızlı atmaya başladı, fena ihtimaller zihnini doldurmuştu. (BBG/SA)

Avni Akbulut, oradaki bir iskemlenin üstüne dermansız bir halde oturmuş, alnından boncuk boncuk dökülen terleri siliyordu. (B/SA)

- ✓ Kişi ismi grubunu oluşturan kişi isim ve soy isimleri sıralanma ile eksiz bir şekilde birleşir ve bütün unsurları gruba denk bir şekilde katılır.

Kolun, kanadın ve çerçeven olurum **Servet Asya**. (SM/ANA)

Bu gidip gelmeler üç hafta kadar sürdükten ve **Avni Akbulut**, hemşerilerden tedarik ettim diye diye cebindeki paranın dört yüz liradan fazlasını doktor vizitelerine, tahlillere, filmlere ve ilaçlara yatırdıktan sonra, bir gün Borlu hayır sahibi ortadan kayboldu. (B/SA)

Celil Hikmet, aklında özel bir isimdi gerçi fakat İsmail'in gidecek olmasıyla Zehra'nın gözüne batan fiilin acısı öyle derindi ki **Celil Hikmet** o acıya sadece bir sonsöz gibi eklenmişti. (NA/NB)

En sonra **Osman Yiğit**'in portakallarını almıştım, en üstte onlar duruyordu. (P/SA)

O vakitler **Safiye Ayla** da söylemiş bu türküyü. (UH/MK)

Fırat olmazsa **Murat Asya**. (SM/ANA)

Bunlar, hiç bir zaman **Ali Rıza Bey**'in ağır tabiatına uyacak şeyler değildi. (YD/RNG)

Kapıdan çıkarken **Celil Hikmet** kadınlara son bir selâm vermek için geri döndü. (NA/NB)

Halit Ayaracı ile Ekrem Bey'in pingpong oyunlarını seyretmekten hoşlanırdım. (SAE/AHT)

O, karım **Servet**'in, **Servet Asya**'nın vicdanıdır. (SM/ANA)

Ressam **Tevfik Aravurgun** son bir gayretle, sanki hiçbir şeyi denemeden bırakmamak için tayfaya sordu: 'Peki bu yat kimin? (BBG/SA)

- ✓ Sadece kişi isminden oluşan kişi ismi gruplarında vurgu son isim; kişi ismi ve soy isminden oluşan kişi ismi gruplarında ise vurgu soy ismi üzerindedir.

Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem konuyla ilgili geniş bilgi verdi. (UH/MK)

İmzanı Servet Asya olarak atacağın günü Allah bana gösterebilir. (SM/ANA)

Ahmet Mirza, kimliğinden geçmişti. (NA/NB)

İsmail Deniz, sefere çıkacakları gün çocuğu olduğunu ileri sürerek, vapur limanına girer girmez ikinciden izin almıştı. (P/SA)

Onun için şimdi **Osman Yiğit**'in denize atılmış görünüşü **Halil Eğinli**'ye satılan portakallarını o boşaltmıyordu. (P/SA)

Fukaralık; Ali Rıza Bey için ne güzel bir mektep olmuştu (YD/RNG)

Halil Safa kalabalığın arasında halasını bir taşın üzerine oturtmayı sonunda başardı. (NA/NB)

Çanakkale'de de bulunmuş olan Mehmet Ali, Mustafa Kemal adını hatırlıyor. (Y/YKK)

Oysa bir zamanlar **Yusuf Ziya**'nın gözlerinde mesken tutmuş bakışların şimdi şu feri sönmüş gözlerle yerleştiğini fark etmemek için kör olmak lâzımdı. (M/NB)

Büyükçe bir masanın ucunda **Halil Safa** ile **Celil Hikmet** sohbet dalmışlardı. (NA/NB)

Birer ikişer gün fark ile Afife ve Safiye imzalı bir hayırlı olsun telgrafı ile **Müfit Yücel Gökçekoğlu** imzalı bir düğün daveti geldi. (SM/ANA)

Halil Eğinli gittikten sonra, ikinci kaptan, çarkçıbaşı, gemi kâtibi, baş kamarot, bir de bu aralık vapura gelmiş olan acenta memuru, süvarinin kamarasında toplandılar. (KO/SA)

Bahman Mansurî ölmüştü. (NA/NB)

- ✓ Kişi ismi grubunu oluşturan isim unsurları bir kelimedenden oluşabileceği gibi bir kelime grubundan da oluşabilir.

Süvari hiç beklemediği eski bir dostu ile karşılaşmış gibi: "Ooo!.. Merhaba Osman Yiğit... Ne var ne yok? Geç otur bakalım!" dedi. (KO/SA)

Fakat benim Fırat'ım Fırat Asya'dır. Servet'ler içinde "Servet Asya" birdir ve annemizdir yavrum. (SM/ANA)

Bundan sonraki günler, hatta haftalar, hatta aylar Avni Akbulut için yarı rüya halinde geçtiler. (B/SA)

Ve itiraf ediyor ki karşınıza' duygularının temiz olduğundan emin bulunmasına rağmen, biraz kızarak çıkıyor ve sizden Servet Akdoğan'ı istiyor. (SM/ANA)

İki bin yedi yüz elli sandığın tutarı olan sekiz bin iki yüz elli lira Halil Eğinli'den peşin peşin alındı. (P/SA)

Zeki Müren'in Kumburgaz'daki evinin bahçesinde TPAO'nun yaptığı sondaj sonucu petrole rastlanmadı. (UH/MK)

Profesörün gözleri bu anda önünde beliriveren Avni Akbulut'a ilişkince, bir şeye hayret ediyormuş gibi kaşları yukarı kalktı...(B/SA)

Ali Rıza Bey'in evi artık ev denecek halde olmadığı için Ali Rıza Bey'in fukaralığını ayıplamıyor. (YD/RNG)

Ressam Tevfik Aravurgun'un yaptığı yat resmi ile buna karşılık aldığı 25 İngiliz lirasının hikâyesi birkaç saat içinde bütün Akademi'ye yayıldı. (BBG/SA)

- ✓ Kişi ismi grubunu oluşturan isim unsurlarının arasına başka kelimeler giremez.

Seni iz'aç eden sevginden kaçarak rahat yaşadığın yerde bir gün imzalı, imzasız mektuplarımla ve hatıralarımla dolu iadeli taahhütlü bir büyükçe zarf alırsan bil ki Arif Nihat artık hayatta değildir ve iade parçası sahibini bulamayacaktır. (SM/ANA)

Hademe, Awni Akbulut'un bütün ümidini bağladığı mektuba bir göz bile atmadan eliyle kenara itti. (B/SA)

Mebus Şerif Halil Bey, cüzdanını, yelek ceplerini karıştırıyordu. (A/RNG)

Birisi Yavru Fırat'ım, bir aydan beri annesi, benim yıllardan beri annem, öteki bir aylık bebeğim; biri sarışın, biri kumral; biri Servet Asya, biri Fırat Asya, benim ruhları süt beyazlığında yavrularım... (SM/ANA)

Bir aya yakın süren bu seferin bütün geliri Osman Yiğit'in navlun farkı olarak verdiği bin dokuz yüz yirmi lira ile birlikte, on bin yüz yetmiş lira tutuyordu. (P/SA)

Edirnekapı ve Eyüp mezarlıklarında, Karacaahmet meşherinde birkaç gün dolaştıktan sonra, bir Ahmet Zamani Efendi nasıl olsa bulunacaktı. (SAE/AHT)

Ali Rıza Bey'in ibadeti oğlunu düşünmekti. (YD/RNG)

Hiçbir yerde, Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya İsmet Paşa'nın Mustafa Kemal'e çektiği telgraflar, alevden birer satır halinde, gökyüzüne çizildi mi? (Y/YKK)

✓ Kişi ismi grubunu oluşturan kişi isim ve soy isimlerinin yerleri değişmez.

Muhammed Mustafa bu ateşin üzerine bir su gibi serinlik ve selâmetle inmemiş miydi? (NA/NB)

Senin imzanı dosta düşmana karşı bir an önce Servet Asya görmekte bir huzur ve bir şeref buluyorsam bunun çok makul ve seni har ihtimalden korumaya matuf sebepleri, seni şeref'in mevzubahis olan tarafları var. (SM/ANA)

Ressam Tevfik Aravurgun bu sonuncular dandı. (BBG/SA)

Tüccar Osman Yiğit'in sigortadan üç bin sandık portakalın parasını alabilmesi için bu evrakın düzgün olması lazımdı. (P/SA)

Biraz sonra mektepten çıktıkları vakit Şerif Halil Bey: - Hayret edilecek şey, dedi, demek babası hasta olan Zehra Hanım, bu değilmiş... (A/RNG)

Yusuf Ziya ve Müzeyyen Hanım'ın hikâyesinde bile bu kadar gürültü kopmamıştı, Rengin kocaya kaçtığına bile böyle olmamıştı. (M/NB)

Halil Safa, ittihat ve Terakki temsilcisinin bulduğu bir kayıkla ayrılacaktı şehirden fakat halası için bir kayık tedarik edememişti! (NA/NB)

Prenses Fazıla'nın eşi Hayri Suat Ürgüplü 79. dönem yedek subay adayı olarak Levazım Okulu'ndaki kıtasına katıldı. (UH/MK)

Awni Akbulut, köşedeki camekânlı yere sokuldu: "Katip nerede?" diye, bitkin, yarı duyulur bir sesle sordu. (B/SA)

✓ Kişi ismi grupları yabancı isimlerden oluşabilir.

Chevalier de Grioux, Manon Lescaut'unun henüz soğumuş cesedini kolları arasına alıp öptü idi. (Y/YKK)

Kâh Panait Istrati'nin Baragan'ın Dikenleri'ni kâh Dostoyevski'nin Beyaz Geceler'ini okurdum. (UH/MK)

Bu bakımdan Don Kişot, şark mutasavvıflarına ne kadar benzer. (Y/YKK)

Belki de filmin sonunda Louise Jordan tekdüze yaşantısını değiştiremiyordu da, kendisi böyle bir film izlediğine inanır olmuştu. Plağı da espri olsun diye almışlardı: „Broken English". (KH/BU)

Karşısında Van Humbert dünyanın en garip en akıl almaz zeybeğini oynuyordu. (SAE/AHT)

Marianne Faithfull adında sapsarışın, yabanıl, seksi bir kadın, derin bir yarığı andıran yorgun ağzını örten iri dudaklarını koyu kırmızı bir krema gibi saran rujuyla gülümsüyor. (KH/BU)

Kont Tolstoy'un fotoğraflarından birini de Nikolay Aleksandroviç Ölenin çekmişti.

(NA/NB)

Atıf Bey'le Captain Marlovv'da adeta bir dışçının salonundaki adamların hali vardı. (SG/YKK)

Con Peyn Beyle Amerika'da, hadi konuşulur diyelim diyelim; fakat İstanbul'da ne konuşulur bu adamlar yahu? (HB/SFA)

- ✓ Unvan grupları, başta tarihi kişilikler olmak üzere kişileri ifade ederken kişi ismi grubu işleviyle kullanılabilir. Ancak bu durum, unvan grubunun hüviyetini değiştirmez.

Fakat Defterikebir gibi günlük hesapların tutulduğu Yevmiye Defteri de henüz kapak kaldırmamıştı ve hemen yanda Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi açıldı. (M/NB)

Ahmet Çelebi ve ünlü Cerrahi Şeyhi İbrahim Efendi ilk anda göze çarpan kişilerdi. (BÖİA/İP)

Zaten Atiye Hanım bu noktada da birdenbire, size herhangi bir itiraz fırsatı vermeden sözü çeviriyor, bilmem nedense derhal gençliğinde pek rağbet kazanmış olan Kraliçe Kristin adlı bir film hatırlıyordu. (SAE/AHT)

Bunca zengin haritaları görünce ben "Acaba?" dedim içimden, "Piri Reis'in Atlas Okyanusu haritasının bir kopyası da var mıdır bunların arasında!?" (BÖİA/İP)

Bendenize öyle geliyor ki, Kâtip Çelebi'nin etrafındakilerden biri olacak... (SAE/AHT)

Bu yüzden Ayas Paşa'nın en son teklifine de hayır demek zorunda kalınca ona alışılmış övgü kasidelerinden biri yerine beni göndermeyi uygun gördü. (BÖİA/İP)

Konya elbette o kadar gazasına şahit olduğu II. Kılıç Arslan'ın ölümünden sonra, saltanat ağacının on bir dalı gibi gördüğü ve benimsediği on bir çocuğunun arasında başlayan kanlı mücadeleye kayıtsız kalmamıştı ve bu prenslerin talihlerine bir ana gibi kalbi sızlamıştı. (BŞ/AHT)

Ama hepsinden önemlisi Çar II. Nikolay'ın da bir fotoğrafını çekmişti Aleksandroviç Ölenin. (NA/NB)

Kişi İsmi Grubunun Cümle ve Kelime Grupları İçerisindeki Yeri

- ✓ Kişi ismi grubu, cümle veya kelime grupları içerisinde genellikle isim görevinde kullanılır.

Avni Akbulut yatağında kendine gelip, ölmediğini, yalnız böbreğinin çıkarıldığını, artık bir tek, o da ameliyatlı böbrekle kaldığını öğrenince pek şaşırmadı. (B/SA)

Lloyd George da kimmiş, Poincare de ne oluyormuş. (Y/YKK)

Çünkü senin amcaların, ağabeylerin vardı ve Arif Nihat'ın yoktu. (SM/ANA)

Lakırdı hastalık ve doktor meselesine dökülünce Avni Akbulut'un da dili açıldı. (B/SA)

Refik Fikret için sorduğuna cevap vermeyi unutmuştum. (SM/ANA)

Avni Akbulut dili tutulmuş gibi karşısındakinin yüzüne baktı kaldı. (KO/SA)

Zavallı Ahmet Celâl öldü ve onu, mezarında zebaniler bekliyor. (Y/YKK)

Yan tarafındaki karyolada Mehmet Emin Efendi yatıyor. (NA/NB)

Paris'e gittiğim vakit Sadi Carnot Reiscumhurdu. (DHK/PS)

Ali Rıza Bey'in fikrine göre, müdür, kendi getirdiği ve himaye ettiği bir kıza sataşmakla doğrudan doğruya onun namusuna kastetmiş oluyordu. (YD/RNG)

Acentadan öğrendim, Osman Yiğit'in portakalları avarya olmuş. (KO/SA)

- ✓ Kişi ismi grubu, nadir de olsa cümle veya kelime grupları içerisinde sıfat görevinde kullanılabilir.

Mutafa Selim'siz düğün hiçbir şeye benzemez.

Mehmet Şerif'li toplantılarımız çok eğlenceli geçer.

- ✓ Kişi ismi grubu, nadir de olsa cümle veya kelime grupları içerisinde zarf görevinde kullanılabilir.

Bu sırada Yakup Hoca, gardiyan Ali Faik'le konuşuyor, onu sorguya çekiyordu. (KO/SA)

Marianne Faithfull vakti zamanında Mick Jagger'la fırtınalı bir aşk yaşamış. (KH/BU)

- ✓ Kişi ismi grubunu oluşturan isim unsurları başka bir kelime grubundan oluşabilir.

Profesörün gözleri bu anda önünde beliriveren Avni Akbulut'a ilişkince, bir şeye hayret ediyormuş gibi kaşları yukarı kalktı. (P/SA)

Arif Nihat Asya Adana'yı bekliyor ve Servet Ankara'da kalmaktan bahsediyor. (SM/ANA)

Ressam **Tevfik Aravurgun**, bir elinde sehpa, öbür elinde boya kutusu ile rıhtımda sağına soluna bakındı. (BBG/SA)

Biri **Kerim Kızılkaya** idi. (SM/ANA)

Avni Akbulut önce can kulağıyla dinlerken sonlara doğru mahzun bir tavırla başını sallamaya başlamıştı. (B/SA)

Prences **Fazıla'nın** eşi **Hayri Suat Ürgüplü** 79. dönem yedek subay adayı olarak Levazım Okulu'ndaki katasına katıldı. Ürgüplü ilk gün kuru fasulye yedi. (UH/MK)

- ✓ Kişi ismi grubu, başka bir kelime grubunun içerisinde yer alabilir.

Bu hatıraların birinci vazifesi, gerek rahmetli **Halit Ayaracı**'nın ve gerek müessesenin aleyhindeki isnat ve iftiraları ret ise birincisinden hiç de aşağı kalmayan ikinci vazifesi de bu küçük fakat mühim hakikati bilmektir. (SAE/AHT)

İşte, bu vak'a esnasındadır ki, hem **Mehmet Ali**'nin karısı ve hem de kız kardeşleriyle karşılaştım. (Y/YKK)

Ali Rıza Bey'in teessürü bir çapkının kızı mahvetmesinden değil. (YD/RNG)

Mektebin açılış töreninde söylenmiş nutuklardan **Arif Nihat Asya'nın** söylediği ciddî nutkun metnidir. (SM/ANA)

Bizim **Mehmet Ali**, **Bekir Çavuş**, **Salih Ağa** ve muhtar, hep orada idiler. (Y/YKK)

Mebus **Şerif Halil** Bey ile Maarif Müdürü **Tevfik Hayri** Bey, iki eski mektep arkadaşı idiler. (A/RNG)

Ben, **Arif Nihat** Bey falan değilim. (SM/ANA)

Ali Rıza Bey'i yakan ateşi şimdilik yalnız o, anlıyordu (YD/RNG)

Mustafa Kemal Paşa'nın, bu "merhaba asker" deyişi epeyce enteresan bir tafsilât. (Y/YKK)

Arka tarafımdaki demir parmaklıkları kapı gıcırdadı, başımı çevirince, Hopalı gardiyan **Ali Faik**'le beraber **Katil Osman**'ın avluya girdiklerini gördüm. (KO/SA)

Kişi İsmi Grubunun Cümledeki Görevleri

- ✓ Kişi ismi grubu, cümlede özne görevinde veya özne görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Karşısında **Van Humbert** dünyanın en garip en akıl almaz zeybeğini oynuyordu. (SAE/AHT)

Lâkin şimdiye kadar –işte buradaki yaşantımın bu sekizinci ayıdır- hâlâ küçük **İsmail**'le **Mehmet Ali**'nin anası **Zeynep Kadın**'dan başka birisinde muvaffak olduğumu sanmıyorum. (Y/YKK)

Ali Haydar Bey bu daveti işittiğini belli eden hiçbir hareket yapmadan **Besime Hanıma** cevap verdi. (Bİ/PS)

Kendini elbisesiyle yatağın üstüne atan **Avni Akbulut** hemen uyudu. (B/SA)

O **Rıza Tevfik** ki bize Türk folklorunun zevkini veren ilk adamdır. (Y/YKK)

Mebus **Şerif Halil** Bey ile Maarif Müdürü **Tevfik Hayri** Bey, iki eski mektep arkadaşı idiler. (A/RNG)

Meselâ işte bu **Ferhat Ali** Bey, kat'iyen fotoğrafını çıkartmaz. (EK/ÖS)

Celil Hikmet kendisinden ne istendiğini anlamıştı. (NA/NB)

Osman Yiğit, yüzü büsbütün kızarak: "Şu bizim portakallar..." diyecek oldu. (P/SA)

Öte yandan Herat hükümdarı **Baykara oğlu Hüseyin Mirza** birkaç ay evvel ölmüş, toprakları iki şehzadesi tarafından yönetilmek üzere sikke bastırılmış, lakin diğer şehzadeler -ki bunların sayısı tam on bir idi- iki başlıktan şikâyet ile herkes kendi bulunduğu yörede hükümranlığını ilan etmiş, sonunda ülke karışmıştı. (ŞS/İP)

- ✓ Kişi ismi grubu, cümlede düz tümleç görevinde veya düz tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Süvari, o kalın ve cızırtılı sesiyle: "**Halil Eğinli!**" dedi. (P/SA)

Emin olunuz ki **Servet Akdoğan**'ı da bedbaht etmiş olmayacaksınız *Fikri Bey*. (SM/ANA)

Bir kere istasyonda **Mustafa Kemal Paşa**'yı, birkaç kere de **İsmet Paşa**'yı görmüş. (Y/YKK)

Süvari Bey gözlerinin kenarından süzülen yaşları elinin tersiyle sildi, yüzünü uzun uzun kaşdı, sonra: "**Osman Yiğit**" dedi...(P/SA)

Bir kere istasyonda **Mustafa Kemal Paşa**'yı, birkaç kere de **İsmet Paşa**'yı görmüş. (Y/YKK)

- ✓ Kişi ismi grubu, cümlede dolaylı tümleç görevinde veya dolaylı tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Halit Ayaracı ile **Ekrem Bey**'in pingpong oyunlarını seyretmekten hoşlanırdım. (SAE/AHT)

Mektubun tarihi; 1 Nisan 1818 ve Edirne'den, "İngiltere'deki Bayan **Sarah Cisyil**'e yazılmış. (AK/EI)

Denize atılmış görüldüğü halde geminin deniz suyundan uzak yerlerinde rahat rahat bekleyen iki bin yedi yüz elli sandık portakal, **Halil Eğinli**'ye yeni baştan satıldı. (P/SA)

Zehra Hanım, maarif müdürünün fikirlerini bildiği için **Şerif Halil Bey**'e hitap ediyordu. (A/RNG)

Paramı **Salih Ağa**'da, eşyayı ve kitaplarımı **Mehmet Ali**'nin evinde bırakayım ve gideyim, gideyim... (Y/YKK)

- ✓ Kişi ismi grubu, cümlede zarf tümleci görevinde veya zarf tümleci görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Halil Eğinli gittikten sonra, ikinci kaptan, çarkçıbaşı, gemi kâtibi, baş kamarot, bir de bu aralık vapura gelmiş olan acenta memuru, süvarinin kamarasında toplandılar. (P/SA)

Sana armağan ettiğim resim için "Kim bu kız?" diye sorarsan "**Servet Asya**" diye cevap ver. (SM/ANA)

Profesörün gözleri bu anda önünde beliriveren **Avni Akbulut**'a ilişkince, bir şeye hayret ediyormuş gibi kaşları yukarı kalktı, alnı buruştu, o yumuşak, fakat her şeyden uzak sesiyle sordu: "Sizin neyiniz var efendim? (B/SA)

Celil Hikmet Bey henüz askerliğini yapmadığı için, yükümlü olarak harbe gidecekti. (NA/NB)

Gözlerini **Ali Rıza Bey**'in gözlerine dikerek adamcağızı büsbütün şaşırtıyordu. (YD/RNG)

Osman da kalktı, uzaklaşırken yanındakine: "Vallahi billahi benim dediğim gibi oldu, **Ali Faik!**" diye izahat veriyordu. (KO/SA)

Atâi Efendi'nin başından, **Günter Kâfir**'den sonraki zamanlarda çok maceralar geçti. (BÖİA/İP)

Azize Hanım'ın kocası tuhaf bir bakışla **Captain Marlow**'un gözlerinin içine bakarak güldü. (SG/YKK)

Kumanda köprüsündeki genç mülazım kaptan, ne yapacağını bilemiyor, denize yuvarlanan iki sandık Portakal için aşağıda kıyametler koparan **Osman Yiğit**'e şaşkın gözle bakıyordu. (P/SA)

Onun için **Halit Ayaracı**'nın odasına geldiğimiz zaman **Derviş Ağa**'nın getirdiği kahveler pek makbule geçti. (SAE/AHT)

Halil Safa geldiğinde önce **Büyükhanım**'ın sonra **Hacıbey**'in ellerini hürmetle öptü. (NA/NB)

- ✓ Kişi ismi, cümlede yüklem görevinde veya yüklem görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Arif, askerlik künyesiyle **Çatalca**'nın **İnceğiz köyünden Ziveroğlu Mehmet Ariftir**. (SM/ANA)

Yerine göre **Âşık Garip**, yerine göre **Yunus Emre**'dir. (Y/YKK)

Adını merak ediyorsan **Servet Armağan**'dır. (SM/ANA)

Bu üç kişiden biri de **Rıza Tevfik**'tir. (Y/YKK)

Şu mektubu yazanın adı **Arif Nihat Asya**'dır. (SM/ANA)

Hocamız **Askerlik Şubesi**'nde yedek subaylığını yapan **Fenerbahçeli Badi Erol**'du. (UH/MK)

Ben, yedek subay **Ahmet Celâl**; **Celâl Paşa**'nın oğlu **Ahmet**; **Porsuk çayının kenarında böyle bir tohum haline girdim**. (Y/YKK)

Leydi Montegü, 1717-1718 yılları arasında, "İstanbul'da "İngiliz elçiliği yapan Edward Vortli Montegü'nün eşidir. (AK/EI)

- ✓ Kişi ismi, cümlede bağımsız tümleç görevinde veya bağımsız tümleç görevinde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

Sana hayatım derken değişen sesimi unutabilecek miydin Servet Asya. (SM/ANA)

Ali Faik, gel sen de bir kahve iç. (KO/SA)

Servet Asya, buna yok yere acı katma. (SM/ANA)

SONUÇ

Türkçe dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu farklı adlarla da olsa genellikle “birleşik isim grubu” ya da “özel isim grubu” olarak adlandırılmaktadır. Birden fazla kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi ismi ve soy isimlerinden oluşan kelime grubu ile şekil bilgisinde “birleşik isim” olan yapıların sözdizimindeki karşılığı olan “birleşik isim grubu”, yapı ve kuruluş bakımından birbirinden çok farklı kelime gruplarıdır. Bu sebeple birden fazla kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubunun “birleşik isim grubu” olarak adlandırılması doğru değildir. Bazı kaynaklarda ise, bu kelime grubu “özel isim grubu/öbeği” şeklinde adlandırılmaktadır. Kişi isimleri, özel isimlerin alt gruplarından biri olup özel isimlere nazaran işlem kaplam bakımından çok daha dar kapsamlıdır. Onlarca türü olan özel isimlerin alt türlerinden sadece biri olan kişi isimlerinden oluşan kelime grubunu “özel isim grubu” olarak adlandırmak da işlem kaplam bakımından “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubunu tam ve doğru bir şekilde yansıtamaz. Bu sebeple “Yahya Kemal, Mehmet Akif Ersoy, Fakir Baykurt” gibi birden çok kelimedenden oluşan kişi isimleri ile kişi isim ve soy isimlerinden oluşan kelime grubunu “kişi ismi grubu” şeklinde adlandırmak “efradını cami, ağyarını mani” olması açısından çok daha isabetli olacaktır.

Bir kişinin ismi ya da isim ve soy ismi olmak üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kelime grubuna “kişi ismi grubu” denir: *Mehmet Akif Ersoy, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ahmed Arif, Fatma Onat, Halit Rıza, Ali Selim, Ömer Kerem* gibi. Dilbilgisi ve söz dizimi kaynaklarında “ism-i mürekkebe, mürekkep isim, birleşik isim grubu, isim öbeği, bileşik ad, birleşik isim, birleşik isim öbeği, öbek isim, özel bileşik ad öbeği, özel isim öbeği, özel isim grubu, birleşik sözcükler, ayama ve soyadı öbeği” gibi farklı şekillerde adlandırılan bu kelime grubunun işlem kaplam bakımından en doğru terim adı “kişi ismi grubu”dur.

Bir kişiye isim ya da isim ve soy isim olmak üzere bir araya getirilen kelimelerden oluşan kişi ismi grubu, genellikle “kişi ismi + kişi ismi”, “kişi ismi + kişi ismi+ soy ismi” veya “kişi ismi + soy ismi” şeklinde kurulur. Kişi ismi grupları özel isimlerden oluşur. Birden fazla kelimedenden oluştuğu halde bitişik yazılan kişi isim ve soy isimleri tek başına kişi ismi grubu oluşturamaz: *Muratcan, Fatmanur, Ayşegül, Mehmetşah, Mihrali, Çolakoğlu, Demirtaş, Tanrıöver, Atatürk* gibi. Birleşik isim grubu olan bu tür isimler, ancak ayrı yazıldıkları başka isim ve soy isimlerle kişi ismi grubu oluşturabilir: *Muratcan Demir, Ali Çolakoğlu, Fatmanur Yaşar, Mihrali Taş* gibi.

Kişi ismi grubunu oluşturan kişi isim ve soy isimleri sıralanma ile eksiz bir şekilde birleşir ve bütün unsurları gruba denk bir şekilde katılır. Kişi ismi gruplarında vurgu son unsur üzerinde olup sadece kişi isminden oluşan kişi ismi gruplarında vurgu son isim; kişi ismi ve soy isminden oluşan kişi ismi gruplarında ise vurgu soy ismi üzerindedir. Kişi ismi grubunu oluşturan isim unsurları bir kelimedenden oluşabileceği gibi bir kelime grubundan da oluşabilir. Bu kelime grubunu oluşturan isim unsurlarının arasına başka kelimeler giremez.

Kişi ismi grubunu oluşturan kişi isim ve soy isimlerinin yerleri değişmez. Bu kelime grupları yabancı isimlerden oluşabilir. Unvan grupları, başta tarihi kişilikler olmak üzere kişileri ifade ederken kişi ismi grubu işleviyle kullanılabilir. Ancak bu durum, unvan grubunun hüviyetini değiştirmez.

Cümle veya kelime grupları içerisinde genellikle isim görevinde kullanılan kişi ismi grubu nadir de olsa cümle veya kelime grupları içerisinde sıfat ve zarf görevinde de kullanılabilir. Bu kelime grubunu oluşturan isim unsurları başka bir kelime grubundan oluşabileceği gibi, kişi ismi grubu başka bir kelime grubunun içerisinde de yer alabilir.

Kişi ismi grubu, cümlede özne, yüklem, düz tümleç, dolaylı tümleç, zarf tümleci ya da bağımsız tümleç görevinde veya bu görevlerde olan bir kelime grubu içerisinde bulunabilir.

KAYNAKÇA

1. Açıkgöz, Halil - Yelten, Muhammet (2005) *Kelime Grupları*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul.

2. Aktan, Bilâl (2016) *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
3. Banguoğlu Tahsin (2000) *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
4. Bilgegil, M. Kaya (1963) *Türkçe Dilbilgisi*, Dergâh Yayınları, Ankara.
5. Böler, Tuncay (2019) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Kesit yayınları, İstanbul.
6. Bulak, Şahap (2017) "*Türkçe Öğretiminde Terim Sorunu*" Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Bilgi Şöleni, Atatürk Üniversitesi, 12-14 Mayıs 2017, Erzurum.
7. Delice, H. İbrahim (2012) *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınevi, İstanbul.
8. Demir, Celal (2009) "*Türkçe Dil Bilgisinde Terminoloji Sorunu*", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, 54 (2006/1) , 81-100.
9. Dizdaroğlu, Hikmet (1976) *Tümce Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
10. Eker, Süer (2005) *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
11. Ergin, Muharrem (2006) *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
12. Gencan, Tahir Nejat; (1979) *Dilbilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
13. Hatiboğlu, Vecihe (1972) *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
14. Hatiboğlu, Vecihe (1982); *Türkçenin Sözdizimi*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi, Ankara.
15. Karaağaç, Günay (2011) *Türkçenin Sözdizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
16. Karahan, Leyla (1999) *Türkçede Söz Dizimi –Cümle Tahlilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
17. Korkmaz, Zeynep (1992) *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
18. Özkan- Mustafa-Veysi Sevinçli (2011) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.
19. Özkan, Abdurrahman- Mustafa Toker- Ufuk Deniz Aşçı (2016) *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Palet Yayınları, Konya.
20. Özkan, Abdurrahman (2018) *Bir Söz Dizimi Terimi: Özel İsim Grubu*, SUTAD, Bahar 2018; S.43 s.1-11.
21. Özmen, Mehmet (2013) *Türkçenin Sözdizimi*, Karahan Kitabevi, Adana.
22. Topaloğlu, Ahmet (1994) *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, Birinci Basım, İstanbul.
23. Zülfikar, Hamza (1991) *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.